

Sygn. akt: II AKa 72/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 maja 2015 roku

Sąd Apelacyjny w Katowicach w II Wydziale Karnym w składzie:

Przewodniczący	SSA Mirosław Ziąja
Sędziowie	SSA Marek Charuza SSA Aleksander Sikora (spr.)
Protokolant	Magdalena Bauer

przy udziale **Prokuratora Prok. Apel. Tomasza Janeczka**

po rozpoznaniu w dniu 7 maja 2015 roku sprawy

wnioskodawcy L. A. s. F.

w przedmiocie odszkodowania i zadośćuczynienia za niesłuszne tymczasowe aresztowanie w sprawie Prokuratury Okręgowej w K.sygn. (...), ostatecznie zakończonej prawomocnym wyrokiem skazującym Sądu Rejonowego w K.z dnia 23 marca 2012 roku, sygn. (...)

na skutek apelacji pełnomocnika wnioskodawcy

od wyroku Sądu Okręgowego w Gliwicach

z dnia 22 grudnia 2014 roku, sygn. akt IV Ko 74/09

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę

Sądowi Okręgowemu w Gliwicach do ponownego rozpoznania.

Sygn. akt II AKa 72/15

UZASADNIENIE

Wnioskodawca L. A. wniósł o zasądzenie na jego rzecz kwoty 98.000 złotych tytułem odszkodowania i 250.000 złotych tytułem zadośćuczynienia za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie stosowane wobec niego w okresie od 20 stycznia 2004 roku do 30 kwietnia 2004 roku, w sprawie prowadzonej przez Prokuraturę Okręgową w K.pod sygnaturą akt (...)

Wyrokiem z dnia 22 grudnia 2014 roku, w sprawie o sygnaturze akt IV Ko 74/09, Sąd Okręgowy w Gliwicach, na podstawie art. 552 § 4 kpk a contrario w zw. art. 554 § 2 kpk oddalił wniosek, a kosztami postępowania obciążył Skarb Państwa.

Apelację od tego wyroku wniósł pełnomocnik wnioskodawcy, zaskarżając orzeczenie w całości i zarzucając mu:

1. naruszenie norm prawa procesowego, poprzez niewłaściwe zastosowanie art. 552 § 4 kpk, a tym samym przyjęcie, że zastosowanie wobec wnioskodawcy środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania nie było oczywiście niesłuszne, skoro w konsekwencji nie został on skazany prawomocnie na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia, a ponadto wskutek tego środka poniósł on konsekwencje w postaci wydatkowania wynagrodzenia na utrzymanie domu, w którym zamieszkiwał i, co więcej, utraty szansy na zatrudnienie;
2. naruszenie norm prawa procesowego, poprzez niewłaściwe zastosowanie art. 552 § 4 kpk, a tym samym przyjęcie, iż zaliczenie okresu tymczasowego aresztowania i zatrzymania w ramach postępowania karnego przygotowawczego, stanowi przesłankę negatywną, świadczącą o braku oczywistej niesłuszności tymczasowego aresztowania.

Opierając się na tych zarzutach, pełnomocnik wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy kwoty 348.000 złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia złożenia wniosku do dnia zapłaty, względnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Gliwicach. Nadto pełnomocnik wniósł o zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy zwrotu kosztów postępowania, a w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Częściowo uzasadniony okazał się pierwszy z zarzutów sformułowany w apelacji przez pełnomocnika. Również w części skuteczne okazały się twierdzenia autora apelacji zawarte w drugim z zarzutów odwoławczych. W konsekwencji skuteczny okazał się wniosek dowodowy sformułowany w sposób ewentualny, a to o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Gliwicach do ponownego rozpoznania. Na wstępie rozważań dotyczących zasadności i skuteczności podniesionych przez pełnomocnika zarzutów przypomnieć należy fundamentalny judykat Sądu Najwyższego, jakim jest uchwała z dnia 15 września 1999 roku w sprawie o sygnaturze I KZP 27/99. Poza jednoznacznym rozstrzygnięciem zasady odpowiedzialności Skarbu Państwa, poprzez wskazanie ryzyka, Sąd Najwyższy sformułował w tymże orzeczeniu, mającym moc zasady prawnej, swoisty algorytm postępowania, pozwalający na zbadanie czy w danej sprawie zachodzi stan niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania. Wskazano tam, że z pewnością niewątpliwie niesłusznym, w rozumieniu art. 552 § 4 kpk, tymczasowym aresztowaniem jest takie tymczasowe aresztowanie, które było stosowane z obrazą przepisów rozdziału 28 kpk. Badając tę kwestię w realiach niniejszej sprawy należy stwierdzić, że ustalenia Sądu I instancji, dotyczące prawidłowości zastosowania tymczasowego aresztowania wobec wnioskodawcy, są prawidłowe. Ten środek zapobiegawczy oparto, w chwili jego stosowania, na dwóch podstawach procesowych. Z jednej strony była to realnie grożąca ówczesnemu podejrzanemu surowa kara, a więc przesłanka z art. 258 § 2 kpk, z drugiej zaś strony tymczasowe aresztowanie zastosowano z uwagi na obawę bezprawnego wpływania przez podejrzanego na zeznania bądź wyjaśnienia innych osób. W ocenie Sądu Apelacyjnego trafne jest ustalenie Sądu Okręgowego, iż w czasie wydawania postanowienia o zastosowaniu wobec L. A. tymczasowego aresztowania, środek ten znajdował oparcie w obu wskazanych podstawach. Ustawowe zagrożenie czynu z art. 228 § 1 kk, przy znanych w tamtym czasie okolicznościach sprawy i materiale dowodowym uzasadniało ocenę, iż realna jest możliwość wymierzenia oskarżonemu kary na pułapie przewidzianym przez dyspozycję art. 258 § 2 kpk. Także i druga z procesowych przesłanek tymczasowego aresztowania była w ocenie Sądu Apelacyjnego, w tamtym czasie, rzeczywista. Trafnie wskazał Sąd Okręgowy, iż owa realność zagrożenia mactwem procesowym wpływała zarówno ze specyfiki przestępstwa korupcyjnego zarzucanego podejrzanemu, które cechuje się dyskretnymi powiązaniem między różnymi osobami i z pewnością podatne jest na próby manipulacji zeznaniami i wyjaśnieniami osób stojących po tej samej, bądź przeciwnej stronie przestępstwa. Równie trafnie odwołał się Sąd Okręgowy do tego, iż już po zastosowaniu tymczasowego aresztowania wobec wnioskodawcy w kierowanej przez niego do żony korespondencji zamieszał on takie treści, które uzasadniały zatrzymanie listów, a tym samym potwierdzały trafność obaw o manipulowanie materiałem dowodowym. Tak więc, w momencie stosowania wobec L. A. tymczasowego aresztowania środek ten nie wykazywał cechy niewątpliwie niesłuszności. Powracając do modelu postępowania w tej kategorii spraw, kreowanego

przez uchwałę Sądu Najwyższego z 15 września 1999 roku, wskazać trzeba na drugą kategorię sytuacji, w których może powstać stan niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania. Sąd Najwyższy wskazuje, iż poza tymczasowym aresztowaniem stosowanym z obrazą przepisów rozdziału 28 kpk, niewątpliwie niesłusznym jest również takie tymczasowe aresztowanie, które powoduje dolegliwość, jakiej oskarżony, bądź podejrzany nie powinien doznać w świetle całokształtu okoliczności ustalonych w sprawie, a także w szczególności prawomocnego jej rozstrzygnięcia. Ten wywód wynika zatem wprost z wcześniejszego ustalenia Sądu Najwyższego, wskazującego na to, iż odpowiedzialność Skarbu Państwa z tytułu niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania opiera się na zasadzie ryzyka. Przekładając owe wskazanie na ciąg chronologiczny w postępowaniu karnym można powiedzieć, że tymczasowe aresztowanie słuszne na etapie jego stosowania może okazać się niewątpliwie niesłusznym, kiedy będzie oceniane przez pryzmat prawomocnego rozstrzygnięcia sprawy. Takie sytuacje mają miejsce wtedy, kiedy tymże prawomocnym rozstrzygnięciem jest uniewinnienie oskarżonego, umorzenie postępowania, bądź wymierzenie kary łagodniejszej niż stosowany środek zapobiegawczy, w szczególności kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania. Taka sytuacja miała miejsce w niniejszej sprawie. Zaznaczyć trzeba, że nie można jednak zakładać swoistego automatyzmu przy dokonywaniu wskazanych wyżej ocen i rzutowaniu treści prawomocnego końcowego rozstrzygnięcia w sprawie na tło stosowanego środka zapobiegawczego. Sąd Apelacyjny w niniejszym składzie odwołuje się do tych judykatów, w których stwierdzono, iż nie samo prawomocne skazanie na karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania decyduje o przyjęciu niewątpliwie niesłuszności tymczasowego aresztowania. Kwestia ta była w polu widzenia Sądu Okręgowego, który odwołał się między innymi do wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 26 lipca 2013 roku, sygn.. akt II AKa 249/13. Jednocześnie jednak Sąd I instancji nie wyprowadził z tego orzeczenia, reprezentującego szerszą linię orzecznictwa, należytych wniosków. Zwrócić trzeba bowiem uwagę na to, iż niewątpliwie niesłuszne jest tylko takie tymczasowe aresztowanie, które spowodowało dolegliwość jakiej skazany nie powinien był doznać między innymi w świetle ostatecznego rozstrzygnięcia, jakie zapadło w sprawie. W postępowaniu karnym prowadzonym przeciwko wnioskodawcy L. A. i zakończonym wyrokiem Sądu Rejonowego w Kielcach z dnia 23 marca 2012 roku, wymierzono oskarżonemu karę jednego roku i sześciu miesięcy pozbawienia wolności, zawieszając jej wykonanie na okres próby pięciu lat oraz grzywnę w ilości 150 stawek dziennych po 50 zł każda. Na poczet tejże grzywny zaliczono okres tymczasowego aresztowania od 20 stycznia 2004 roku do 03 kwietnia 2004 roku (istotne jest to, iż pierwotne omyłkowe zaliczenie zostało sprostowane postanowieniem SR w Kielcach z dnia 18 stycznia 2013 roku – karta 6487, tom XXX). Pozostałą część tymczasowego aresztowania, a zatem okres od 04 kwietnia 2004 roku do 30 kwietnia 2004 roku, zaliczono na poczet kary pozbawienia wolności warunkowo zawieszonej. Sąd I instancji dostrzegając ułomność owego rozstrzygnięcia, które uzależnia zaliczenie rzeczywistego pozbawienia wolności w sprawie od zdarzenia niepewnego, jakim jest ewentualne zarządzenie warunkowo zawieszonej kary pozbawienia wolności, stwierdził równocześnie, że nie oceniając tego rozstrzygnięcia należy uznać, iż całość rzeczywistego pozbawienia wolności została w ten sposób zaliczona na poczet wymierzonej kary. Ze stanowiskiem takim Sąd Apelacyjny nie może się zgodzić. Przypomnieć należy, iż roszczenie wnioskodawcy o odszkodowanie i zadośćuczynienie z tytułu niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania ocenione być musi jako nieuzasadnione jedynie wtedy, kiedy niesłusznie stosowane tymczasowe aresztowanie zostało w sposób rzeczywisty zrekompensowane w drodze zaliczenia go na poczet kary wymierzonej w tym lub innym postępowaniu. W efekcie zatem w niniejszej sprawie rzeczywiste zrekompensowanie zbędnej dolegliwości wywołanej przez niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie, spowodowane prawomocnym zakończeniem postępowania w postaci skazania na karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania i grzywnę, nastąpiło jedynie w tej części, w której część tymczasowego aresztowania zaliczono na podstawie art. 63 § 1 kk na poczet orzeczonej grzywny. Pozostały okres stosowania tego środka, a więc od 04 kwietnia 2004 roku do 30 kwietnia 2004 roku nie został w rzeczywisty sposób zrekompensowany. Błędne ustalenie przez Sąd I instancji tej kwestii spowodowało, iż Sąd ten nie dokonywał dalszych ustaleń, dotyczących zakresu szkody powstałej u wnioskodawcy oraz poziomu cierpień, jakich doznał. Stojąc więc na stanowisku, że okres niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania stosowanego wobec L. A. od chwili zatrzymania w dniu 20 stycznia 2004 roku do 03 kwietnia 2004 roku został już prawidłowo zrekompensowany w drodze zaliczenia na poczet grzywny, Sąd Apelacyjny wskazuje, iż w odniesieniu do drugiego fragmentu tymczasowego aresztowania, a to od dnia 04 kwietnia 2004 roku do 30 kwietnia 2004 roku wnioskodawca L. A. rekompensaty takiej nie uzyskał. W tej sytuacji należy uznać, iż co do zasady jego roszczenie w tej części jest uzasadnione. Nie było jednak możliwości, aby w postępowaniu odwoławczym rozstrzygnąć merytorycznie tej kwestii, jako że w postępowaniu przed

Sądem I instancji nie poczyniono żadnych ustaleń dotyczących odszkodowania i zadośćuczynienia. Nie sposób było również orzekać jedynie co do części rozstrzygnięcia Sądu I instancji, albowiem rozstrzygnięcie tego Sądu obejmowało całość roszczenia wnioskodawcy i rozdzielenie okresów, co do których Sąd Apelacyjny stwierdził różnice w zasadności żądań, nie było możliwe. Powtórzyć jednak trzeba, że w postępowaniu ponownym Sąd Okręgowy w Gliwicach winien skupić się jedynie na dokonaniu ustaleń dotyczących tej części tymczasowego aresztowania stosowanego wobec L. A., które nie zostało zaliczone na poczet orzeczonej wobec niego grzywny.

W tej sytuacji, przy wskazanych wyżej okolicznościach, powodujących konieczność powtórzenia postępowania, przedwczesne i nieuzasadnione byłoby wypowiedanie się przez Sąd Apelacyjny, co do zasadności tej części zarzutów odwoławczych, które eksponowały kwestie zakresu szkody i cierpienia, jakich doznał wnioskodawca. Okoliczności te zostaną zbadane przez Sąd Okręgowy w Gliwicach w postępowaniu ponownym.

Konsekwencją ustalenia w toku postępowania odwoławczego, iż w części zarzuty odwoławcze były uzasadnione, było uchylene zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Gliwicach. Sąd ten przeprowadzi postępowanie ponowne w zakresie wskazanym przez Sąd Apelacyjny i przy uwzględnieniu uwag poczynionych w niniejszym uzasadnieniu, co pozwoli na prawidłowe rozstrzygnięcie o zasadności roszczenia wnioskodawcy.